

ДИСКУСІЙНІ АСПЕКТИ ДЕФІНІЦІЇ “ВИТРАТИ”

В умовах сучасного стану системи бухгалтерського обліку проблеми термінології, організації та методики обліку витрат досьгодні виступають предметом дискусій вчених та практиків, оскільки велика кількість наукових праць присвячена даній тематиці.

Провівши теоретичний аналіз економічної літератури можна стверджувати, що існує неоднозначність поглядів різних науковців щодо розуміння категорії “витрати”. Відповідно, на нашу думку, доцільно проаналізувати дане поняття на основі всестороннього дослідження економічної сутності та змісту витрат.

Так, більшість вчених-економістів вважають, що витрати представляють собою сукупність затрат живої і уречевленої праці на виробництво продукції, виражених як в натуральній, так і у вартісній формах [1, 2, 3, 4, 5]. Тобто, витрати підприємства виступають як функція виробництва, і відповідно представлені у двох аспектах: - масштаб вимірювання сукупності спожитої кількості ресурсів; - вартісне вираження матеріальних і трудових затрат.

Варто наголосити, що дане формулювання виробничих витрат виникає на основі фундаментальної праці К. Маркса “Капітал”, в якій автор зазначає, що загальна сума використаної в товарі праці (уречевленої і безпосередньої) створює витрати самого виробництва товару [6, с.77]. Проте, поняття “витрати” було сформульовано ще у XVII ст. у науковій праці “Трактат про податки і збори” (1662 р.) Уільяма Петті (1623-1687), де автор розвиває теорію складу витрат на виробництво і формулює закон вартості [7, с.61].

У свою чергу, з розвитком вітчизняної економічної науки виникають нові поняття, характеристики та категорії. Так, за часів командно-адміністративної системи з’являється поняття собівартості, формується перелік виробничих витрат, що містять

конкретні складові, а також калькуляційні статті для їх розрахунку. З розвитком ринкової економіки відбуваються зміни як в економіці загалом, так зокрема і у визначенні категорії “витрати”.

В економічній літературі існують різні точки зору щодо трактування змісту терміну “витрати” і “затрати” та їх взаємозв’язку із собівартістю продукції (окрема кагорта вчених-економістів ставлять між цими поняттями знак рівності, оскільки витрати виступають як собівартість). Ґрунтовне вивчення теоретичних підходів щодо даних дефініцій дозволяє стверджувати, що більшість науковців ототожнюють ці два терміни, оскільки вважають витрати виробництва економічною категорією, що відноситься як до вартісного, так і до кількісного виміру витрачання засобів виробництва та робочої сили для виготовлення продукції .

Окрім цього, як свідчать праці вітчизняних вчених, слова “витрати” і “затрати” трактують одне через інше, нерідко замінюють одне іншим, оскільки автори не мають уяви про місце їх формування, джерела і способи покриття. У свою чергу, це фактично призвело до того, що поняття “затрати” сучасні науковці практично не вживають.

Водночас, вказаний термін “витрати”, що досить часто застосовують у вітчизняних економічних джерелах [8, 9, 10, 11], у зарубіжних, наприклад, російськомовних - має три аналоги: “затрати”, “расходы” та “издержки” [12, 13, 14]. Поряд з цим, американські вчені оперують термінами “expense”, “inputs” та “cost” [15, 16 с.72-93, 17], які розмежовують та вживають відносно дефініцій “витрати” і “затрати”. Наголосимо, що у вітчизняних нормативно-правових документах вони представлені одним терміном - “витрати” [18, 19].

Отже, з вищезазначеного випливає, що дані категорії не є синонімами. Аналіз економічної літератури показує, що під терміном “витрати” розуміють усі отримані активи, оплачені рахунки, зобов’язання. А поряд з ним “затрати” трактують, як витрати, що передані у виробничий процес. Варто наголосити, що тлумачення вказаних дефініцій залежить також від часу їх виникнення, від процесів їх формування, від джерел та способів їх покриття.

Як уже було зазначено, законодавча база та нормативні документи оперують одним терміном “витрати”, що на нашу думку є неправомірним, оскільки різні за економічною суттю категорії включає в себе одне слово.

Викладене переконливо доводить, що визначення бухгалтерських категорій не повинно ускладнювати та додатково навантажувати понятійний апарат, а навпаки, виключати непорозуміння та двозначність. Водночас, практично неможливо досягнути єдності економічної та бухгалтерської інтерпретації зазначених категорій.

З огляду на це, пропонуємо розглядати “витрати” і “затрати” як самостійні взаємопов’язані економічні категорії, а відповідно до принципу суттєвості (даний принцип передбачає, що в бухгалтерському обліку мають бути відображені всі важливі, суттєві події, господарські операції) та в рамках окремого наукового дослідження вживати термін “витрати”. Наша позиція зумовлена тим, що усі вищерозглянуті трактування відображають - зменшення активів та збільшення запасів.

Виходячи з викладеного пропонуємо розглядати даний термін з двох позицій: 1) витрати – це витрачені грошові кошти на що-небудь; 2) витрати – це вартісна оцінка використовуваних у процесі виробництва матеріалів, основних засобів, трудових ресурсів, палива тощо.

Список використаних джерел:

1. Бородин А. С. *Учет издержек производства в системе хозяйственного расчета.* – К. Вища школа, 1975. – 233 с.
2. Ивашкевич В. Б. *Проблемы учета и калькуляция себестоимости продукции.* – М.: Финансы, 1974. – 159 с.
3. Собко В. В. *Бухгалтерський облік у підприємстві.* – К.: Техніка, 1995. – 267 с.
4. *Управленческий учет: Учебно-э пособие / Под ред. А. Д. Шеремета.* – М.: ФБК-ПРЕСС, 1999. – 512 с.
5. *Экономическая Энциклопедия. Политическая экономика: В 4-х томах. Т. 1 / Гл. ред. А. М. Румянцев.* – М., “Советская Энциклопедия”, 1972. – 560 с.
6. Маркс К. *Капитал. Критика политической экономии / Под ред. Ф. Энгельса.* – М., 1978. – Т. 3, кн. III. – 508 с.
7. Аникин А. В. *Юность науки: Жизнь и идеи мыслителей-экономистов до Маркса, 4-е изд.* – М.: Политиздат, 1985. – 367 с.
8. Сопко В. В. *Бухгалтерський облік в управлінні підприємством.: Навч. посібник.* – К.: КНЕУ, 2006. – С. 241-242.
9. Нападowska Л. В. *Управлінський облік: Підруч. Для студ. Вищ. Навч. закл.* – К.: Книга, 2004. – С. 64.
10. Ткаченко Н. М. *Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: Підручник. – 3-тє вид. допов. і перероб.* – К.: Алерта, 2008. – 926 с.
11. *Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів. / За ред. проф. Ф. Ф. Бутиця.* – 7-

ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2006. – 832 с. **12.** Азизян К. С., Нетесин Н. И. Бухгалтерский словарь: Настольная книга. – М.: Баян, 1994. – 208 с. **13.** Аврова И. А. Управленческий учет. – М.: Бератор – Пресс, 2003. – 176 с. **14.** Саркисов С.Э. Менеджмент: Словарь-справочник. – М.: “Анkil”, 2005. – 808 с. **15.** Сигел Дж., Шим Дж. Словарь Бухгалтерских терминов: Пер. С англ. – М.: ИНФРА-М, 2001. – VIII, 408 с. – (Библиотека словарей “ИНФРА-М”). **16.** Дербін Е. Ф., Кілієвич О. І. Економічна теорія і державний сектор: теорія, практика, термінологія, джерела: Навч. посібник / Українська академія держ. Управління при Президентові України. – К.: УАДУ, 1997. – С.72-93. **17.** Пасс К., Лоус Б., Пендлтон Э., Чедвик Л. Большой толковый словарь бизнеса. Русско-английский, англо-русский. – М.: Вече, АСТ, 1998. – 688 с. **18.** Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 р. № 318, зареєстрованим у Міністерстві України 19.01.2000 р. за № 27/4248. **19.** Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 р. № 87, зареєстрованим у Міністерстві України 21.06.1999 р. за № 391/3684 (з врахуванням змін, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 25.11.2002 р. № 989).